

Anna Hogenová: K fenomenalitě domova

„Domov“ je institut něčeho zásadně netechnického, co podstatným způsobem harmonizuje reflexi esence našeho dějinného života. O ní (o esenci dějinného života) říká Jan Patočka, že má strukturu absence.¹ V pobývání uprostřed dějů, které tvoří náš život, je vždy obsažena neukončenost, nedopracovanost. Tato absence úplnosti činí „domov“ nutným komplementárním pendantem tohoto deficitu.

Je-li „domov“ netechnického rázu, pak nepomohou zákony, nepomohou apely na morálku, nepomůže poctivě vykonávané řemeslo „domova“. Stejně jako krajina, tak i domov se nedá systemizovat, zaručit funkcí jednoduchých a kontrolovatelných zásad. Stejně jako esencí dějinnosti je absence její struktury, stejně tak není možné vytvořit pro někoho bytostný a opravdový domov postavením útulku, vytvořením zákona s adekvátními sankcemi. Kdysi se ulévalo z poháru tomu, co bylo a rozhodovalo bez pevného tvaru, lidé této doby věděli o zvláštní decizi „nezachytitelného technickým způsobem“.

Úlitba se týkala dobré budoucnosti. Ulívalo se pro to, co není možné dirigovat technickým způsobem. Uznat toto nezachytitelné, čemu je náš život také podřízen, je velmi těžké. Uznat, že platí Patočkovo: „...lidské Dobré není předmětem vědění, kterým se ovládají věci tohoto světa, nýbrž takového, kterým se dociluje přístupu k pravému světu, ke jsoucnu základnějšímu, které nade vším smyslem, tj. nad vším kladením cílů, vládne.“²

Sofisté chtějí vše řešit technicky, i morálku. Proto platí to Patočkovo a Rádlovo: „...moderní naturalistická a ryze laická etika obrozuje tuto sofistickou pozici. I ona chce „učit ctnosti“, ale přímo a

abstraktně, jako se učí počtům nebo řemeslu, všechno v člověku je jí jasné a je plná nejlepších úmyslů, ušlechtilých předsevzetí a často i nebetyčných projektů.“³

Rozum sám nám nezaručí, že mezi lidmi vznikne přátelství, smlouva jako institut lidského chování předpokládá, že se lidé budou chovat mravně, vždy je tu již něco před rozumným rozhodováním, co toto rozhodování mlčky zakládá a činí smysluplným. Pokud toto neplatí, pak technika procesuality není nic platná. Je třeba něčeho zásadně netechnického, aby technické sukcesivity mohly vstupovat do života společnosti. Patočka je přesvědčen, že je to něco v nás, co rozhoduje o tom, co vidíme kolem sebe. I věci mají pro nás ten smysl, jenž koření v nás samých, proto jsou věci buď laskavé nebo nepřátelské nebo chladně netečné. Domov koření v nás samých, musí nějak být v nás vypěstován ve smyslu „colere“, musí být kultivován a kultivace tohoto druhu není technická záležitost. Hannah Arendtová by v této souvislosti použila slova svatého Augustina: „Člověk je to, po čem touží.“⁴ Toužení je zakládáno vkladem domova. Pokud doma nechybí laskavost (charis), pak věci nejsou tak vysoko hodnoceny osobní touhou. „Cupiditas touží po tom, co je Foris, extra mě samého.“⁵ „V Caritas smrt zemřela“,⁶ tvrdí Arendtová, opakující tvrzení Augustinovo.

Platí tak ono velmi přesné Patočkovovo: „Naše vlastní bytost nám tak původně kráčí vstříc ze samotných věcí, z toho totiž, že věci k nám a s námi mluví, že pro nás mají smysl, dirigují naše úkony a činy k rozhodnutí, jsou zrcadlem toho, jak nám je.“⁷

Jiný člověk je v základu stejný, pokud je zde minulost, která je všem společná. Tak společný hřích Adama a Evy je to, co zakládá naši „akvalitu“, stejnost jinakosti, z níž vychází nejen možnost tolerance, ale dokonce lásky k tomu, kdo je naším bližním. To je

augustinovské. Arendtová spolu s augustinským pojetím akvality pak může tvrdit: „Akvalita se stává milostí.“⁸

Akvalita není abstrakcí vyprazdňující, proto není uchopitelná, demonstrovatelná a manifestovatelná myšlením „more geometrico“. Akvalita je variující abstrakce, vzniká vyzvednutím společných rysů, je to abstrakce vyplňující společnými rysy podstatu, takovou podstatou je i domov. V imanenci domova vystupují tyto vyplněnosti reálně jako kusy toku cogitationes a to zakládá evidenci i pro totéž u jiných věcí, v tom je podstata domova ve vztahu k jinakosti a odlišnosti. Imanence znamená absolutní a jasnou danost v absolutním smyslu. Tato danost vylučuje každou smysluplnou pochybnost, proto je domovem, proto je zakládajícím důvodem pro odlišnost jinakosti, kotvíci zase ve své vlastním domově, sice patřícím jinému, ale přese všechno v domově. V každém mínění o jinakosti je víc, než je míněno, je zde i to, co zakládá tuto odlišnost z vlastních retencí a protencí, v nichž je ukotven fenomén domova. Smysl bytí světa je pouze ten, že je intencionálním útvarem „transcendentální subjektivity“.⁹

Rozhoduje transcendentální subjektivita v kantovském i husserlovském smyslu. Každá reflexe postihuje objekt, nikoli sám pramen, jenž tento objekt konstituuje, ale přesto je nahlédnutelný po provedené transcendentální epoché. Věc ve své samosti musí přijít k náhledu rozumu, sama čistá věc, žádná představa o ní, nebo dokonce tato představa o představě. Proto je domov to, co zakládá jinakost, co ji umožňuje jako jinakost nahlédnout.

Hodnocení člověka nelze chápat jen jako důsledek prostorových, aktuálních komponent. V jeho rozhodování a hodnoceních je mnoho inaktuálního, jsou to retence a protence, strukturované do motivací, do horizontu, jenž sám neuvědoměn determinuje velmi podstatným způsobem všechny naše decize. Např. v postoji

estetickém, kdy rozhodování sledují pouze aisthesis přítomné chvíle, se skrývá demise vlastního jáství, buď uvědomená či temná, většinou temná. Extrakt minulosti si vždy neseme s sebou, to nelze „odpárat“, to není věc jen objektivní časovosti. To, že se někdo narodí po revoluci ještě neznamená, že je čistý od špatné minulosti, rozhoduje to, v čem se konstituuje jeho vnitřní život, rozhodují vnitřní časovosti. Horizont inaktuality je pozadím, na němž vystávají naše i osobní důležitosti, intencionality, jež nás vedou, aniž bychom o tom explicitně věděli.

Z protencionální a retencionální sítě nelze jednoduše vystoupit jako z „tramvaje“, není jednoduché se nově „narodit“, vždyť o tom svědčí více než dva tisíce let buddhismu, jehož osmidílná stezka vede jen ke znovuzrození.

Proto si s sebou přinášíme fenomén našeho vlastního domova, který zakládá možnost odlišení od jinakosti bez pozadí nenávisti, bez pocitu ohrožení, bez manifestace „svojství“, jež je pouze dokladem o faktučnosti opaku.

V psychologii jsou tyto termíny vysvětlovány Köhlerovými útvary, Bartalanfyovými strukturami, Goldsteinovými celky, Gurwitschovými poli, v chemii můžeme potkat teorii epigenese na základě gradientu organizace atd. O těchto způsobech výkladu se zmiňuje Patočka ve své Péči o duši I.10

Bytí není „summum genus“, není možné je logicky pochopit jako sklad. Není to jednoduchá entita, která by byla popisována na základě metodických, kontrolovaných předpokladů, jak si to představují velmi často přírodovědci. Vždy již o něm nějak víme, teprve z toho podivného „vědění“ můžeme rozumět věcem a z těchto věcí teprve se vracíme sami k sobě. V tom je právě veškerá obtíž, fenomenality věcí musí vystoupit na nějakém pozadí, o němž musíme dávno před věcmi nějak vědět, toto je i domov. Je v nás na

pozadí bytí, na pozadí věcí v bytí, pak teprve můžeme se setkat sami se sebou, usebrat se. Proto je domov rozšířený organismus.

„Tím prvním vůbec je ‚Est‘, které samo není ničím jsoícím, ale nás teprve činí tím, čím jsme“, praví Patočka.¹¹

„Est“ umožňuje domov a věci, které nám suplují fenomén domova. Hysteron proteron je základ všech opačných snah, jež jsou ve filosofii patrné od počátku inaugurace nominalistické gnozeologické a ontologické pozice. Dnes jsou pokládány za nepopiratelnosti v analytické filosofii. Patočka k tomu: „Původně žijeme nikoli směrem k sobě, nýbrž od sebe ven.“¹² I sám pragmatismus je třeba pochopit jako specifický přístup k věcem okolního světa, jenž je diktován našimi potřebami. „Potřeby jsou přístupem k věcem.“¹³ Současný „pragmatismus“ je výrazem snahy vlastnit věci, řečeno srozumitelněji, jde o to, aby věci vypovídaly jednoznačně o lidské síle, důležitosti, významnosti, arogantní sebejistotě. Ale to vše volá do světa, že ti, kteří potřebují tuto manifestaci síly, jsou ve svém jádru velmi osamoceni, velmi nejistí a zranitelní. Chybí něco, co by zakládalo jistotu na dně našich chtění, toužení a deklarovaných potřeb.

„Domov“ jako fenomén je „uskutečněn“, tj. evidentně zakoušen, pokud signitivní (očekávací) intence je vyplněna intuitivní intencí, pak víme, co to je domov, i když nemůžeme analytickým způsobem to přesně říci, tj. říci tak, aby druzí věděli stejně jako my, co je to fenomén domova. Jeho fenomenalita může být jen předstíraná, vždyť stačí vyplnit jen část intence, aby vznikl dojem o pravdivé platnosti. V tom je právě potíže, „...klam předpokládá jistou půdu shody“, tvrdí Ernst Tugendhat.¹⁴

Obsah aktu vnímání obsahuje i komponenty imaginativní, signitivní, nikoli jen komponenty perceptivní, proto i přítomnost právě vnímaných předmětů vnějšího světa je projekována komponentami z

retencionální a protencionální sféry našeho toku cogitationes. Jinak řečeno, vždy si do vnímaného projektujeme něco ze sebe. Každé vnímání vnější věci je zároveň i zpřítomňování intencí, které nejsou v popředí našeho kontrolujícího zájmu. Něco v nás je regulující silou, která dává vyvstat jistým vlastnostem na vnímaném předmětu, což je zvláště podstatné v hodnotícím aktu. Zde se otevírá domov jako zdroj pro kvalitnější reflexi světa kolem nás, především ve vztahu k jinakosti. K tomu Tugendhat: „Všechny předměty našeho vnějšího vnímání se konstituují pro nás teprve tehdy, když reální početkové obsahy nebudou spojeny jednoduše synteticky, nýbrž budou zakoušeny v syntéze s jinými obsahy intuitivně reprezentujícími.“¹⁵

Reprezentující obsah a reprezentovaný musejí být v identitě, pak máme před sebou evidenci, jistotu o pravdě daného obsahu. Všechno odvisí od této identity, pokud je jen částečná, otvírá se zde možnost pro klam, jenž je jako klam většinou pochopen pozdě. Jinak řečeno, každý klam má částečně pravdu. V tom spočívá jeho nebezpečí. Zde je také prostor pro vytváření zdání. Zdání domova může vytvořit i domov duchodců, i domov pro opuštěné děti, i domov pro opuštěná zvířata. Ale domov zde nebude. Bude se jednat o klam, protože to, co je evidentní, musí být založeno identitou reprezentujícího a reprezentovaného obsahu.

Mluví-li Husserl i Patočka na mnohých místech o tom, že jsme zajatci svých perspektiv, pak platí, i fenomén domova je perspektivou, z níž hodnotíme jinakost druhých, z níž je nám dán svět jako celek. Kdo by měl pečovat o konstituování této perspektivy? Zákony a pedagogiky se orientují spíše na noematické akty, ale je třeba rekurovat na jim odpovídající noetické akty. O tom je řeč v těchto souvislostech.

Pokud je fenomén domova pouze míněn, zpředměťuje se domov jen představou, tj. rozměľňuje se, falšuje se. A to se stává, pokud se fenomén domova dokumentuje počtem bytů, počtem dosud nerozvedených manželství, počtem narozených dětí, množstvím peněžních prostředků vydaných na rodiny s dětmi apod. Tyto epifenomény mají částečnou pravdu, ale přesto jsou klamem v případě podstaty domova, protože tento záběr je něco jiného, je identifikací s hloubkou evidence patřičnosti ke kořenům, k počátkům, k originalitě, k absolutní platnosti náležení, k nepochybnosti at' se děje cokoli a to vše je skryto v retencionalitě a protencionalitě toku cogitationes, což umožňuje projikování do okolí, a z okolí zpět do nitra člověka. Rozumíme sami sobě z vnějšku, ale vnějšek je projekcí toho, co v nás již jest a to, co v nás jest, je vkladem počátku domova. Na to se dnes nechce slyšet. Fenomenalita domova není totiž počitatelná entita, nedá se měřit, dokonce ani exaktně myslet.

Je-li život cestou, pak domov patří do našeho osobního arché, do příčiny eficientní-působící.

Heidegger je přesvědčen, cituji: „Čím je básník básnivější, tím je jeho slovo svobodnější, to znamená otevřenější a připravenější přijmout netušené – tím čistěji poroučí básník svoji zvěst stále usilovnějšímu naslouchání a tím více se to, co říká, vzdaluje pouhé výpovědi, u níž nám jde jen o správnost nebo nesprávnost.“¹⁶

Domov je to, co nám umožňuje přijmout netušené, dosud neznámé, protože má sílu učinit neznámé něčím, co není nutně nepřátelské. V tom je role domova pro fenomén jinakosti.

Evidence pravdivosti není žádný akcesorický akt a vůbec žádný psychologický charakter, jenž je možno na nějaké akty „připíchnout“ adicí, nýbrž evidence vzniká v intuitivitě aktu samého, předmětný obsah i to, v čem se tento předmětný obsah ukazuje a dává jsou v

identitě, nejsou od sebe odděleny, proto tato evidence vylučuje možnost opaku. Tato evidence je zároveň evidentní pro nemožnost opaku.

Právě pro možnost evidentního prožitku je fenomén domova zvláště důležitý. Můžeme říci (v první aproximaci), že prožitek domova zakládá možnost evidence prožitků odlišných, protože jistota o domově, ukrytí v noetické i noematické sféře dlouhodobé zkušenosti je nepopíratelná, apodikticky platná. Jen tam, kde se nemohla vytvořit do apodiktické platnosti, tam je možnost opaku, jež je provázena velmi často pocitem vlastního ohrožení, z něhož povstávají velmi složité sociální kolize, jak je známo z dávné i nedávné historie našeho i cizího národa.

Je zcela zjevné, že největší prohřešky proti lidskosti i slušnosti se dějí tam, kde je neustálý pocit ohrožení, kde není jistota v žádném směru, v takovém prostředí je skutečně život neustálým strachem a úzkostí. Tam, kde jsou pouze mínění, nemůže vzniknout evidence, tj. signitivní intence nemůže být intuitivně vyplněna. Evidence je plná shoda mezi míněným a daným. Tento prožitek shody je vždy ale prožitkem, v němž stejné poznává stejné, tj. nějaká shoda podobného rázu už musí být retencionálně, a tím i protencionálně obsažena v daném toku cogitationes. Pokud není možno poznat stejné stejným, tj. v noezích u daného poznávajícího subjektu se neobjevuje adekvace stejných průběhů, pak není možné se rozhodnout, co je vlastně opravdu pravdivé. Pak vše splývá, vše se navzájem nějak překrývá, vzniká dokonalý chaos, projevující se jako hodnotový relativismus, jenž je posléze základem pro naprostou bezzásadovost vydávající se za inteligenci ve schopnosti se přizpůsobovat. Velká většina tzv. prostých lidí tento postoj pokládá za normální. Největší podiv vzniká nad tím, že se vůbec nikdo nediví.

Apriorní analytický výrok svou pravdivost neztrácí, pokud se mění materie výroku, protože tento výrok odvisí pouze od formálních komponent. Tak je tomu u abstrakcí vyprazdňujících samy sebe, ale u abstrakcí vyzvedávajících naopak jisté rysy předmětu, tam jde o něco jiného. Tam je nutná adekvace (tj. stejnost noetických průběhů) a koincidence noemat (tj. shoda noematických jader). U vyplněných abstrakcí musíme prožívat evidentně jak noeze, tak noemata. Proto se kdysi k tomuto účelu zřizovala iniciační procesualita. K takovým podstatám patří i fenomén domova. Není uchopitelným fenoménem cestou myšlení „more geometrico“, protože to je právě cesta vyprazdňující, uchopující jen obrysy, margo, vyprázdňené od obsahu, od noetického prožívání kvalitativní stránky věci.

Objektivita věcí je irelativní, tj. vylučuje se z absolutní platnosti i z platnosti jen relativní, jen tekoucí. Prožívat věci evidentně, je velmi těžké, takřka nemožné. Málokterý přírodovědec si uvědomí, že je zajatec svých přírodovědných perspektiv, o nichž většinou vůbec neví. V nich žije, aniž by je tušil.

Quidditas (Wasgehalt-covitost) není dána před zkušeností, jak je tomu třeba v platonské gnozeologii, ale konstituuje se v průběhu zkušenosti, tj. je výkonem syntézy intencionální podstaty toku cogitationes. V noetických průbězích, v nichž se syntézou krytí stejného se stejným a podobného s podobným vytvářejí retence, které se posléze protendují, nominalizují a vytvářejí tak nové předmětnosti, prostřednictvím kterých pak rozumíme světu kolem nás. Proto, kdo neprožil laskavost domova, neuvěří v laskavost možných lidských vztahů v dané společnosti. Nemá k tomu „materiál“, řečeno velmi razantně. Proto je tak důležitá adekvace noetických průběhů. Pod pojmem jednoty subjektu a objektu se skrývá obrovská složitost intencionálních průběhů, v nichž jsou pasivní syntézy krytí retencí, jejich protencionalita, nominalizace těchto aktů. Vertikální intencionalita, řízená zájmem (inter-esse),

pozorností, pak působí jako světlo, které nasvítí jen tu část retencionální sítě, která je danému zaměření relevantní. Ostatní je ve stínu. Zde pak probíhají syntézy aktivní, vědomé, řízené, vůlí korigované. Variování pak umožňuje propojení pasivních a aktivních syntéz, jejichž výsledkem je pak to, co je hledáno anebo to, co se alespoň k hledanému přibližuje. Pokud dojde k naplnění signitivní intence, jde pak o zážitek evidence, jež v případě domova je tím nejdůležitějším vůbec.

Cartesiánská vědeckost může dodat statistická čísla o množství azylových domů atd. atd., ale konstituování fenoménu domova nemůže zachytit, protože sama metoda zkoumání tohoto typu odpírá možnost radikálního tázání po podstatě fenoménu domov.

Je rozdíl mezi obsahem vjemu a jevem tohoto vjemu, rozdíl je mezi pojetím daného obsahu a obsahem samým. Můžeme mluvit o domově jako o pojetí tohoto jevu anebo o obsahu domova, obě strany si klidně mohou myslet, že mluví o téže věci, ve skutečnosti mluví každá o jiné věci. Aparence vjemového obsahu může být impresí, fantazií, vírou, bez ohledu na to, co je jeho obsahem. Aparence je to, co je pojetím celkového vjemu, ve vertikální poloze toku cogitationes. V horizontální poloze se před námi odvíjí obsahy jednotlivých vjemů, jejich smysl plus noematické jádro, přičemž smysl je to, co k noematickému jádru se připíná z noetické platnosti daného intencionálního aktu. Aparence – pojetí obsahu tedy klade rozdíly mezi impresí, imaginací, vírou atd. Noetické zákonitosti konstituce těchto aparencí jsou podstatnými zákonitostmi při deskripci čistého toku cogitationes. „Bdělý život jde vstříc něčemu!“ tvrdí Husserl.¹⁷

Je rozdíl mezi kladoucím zpřítomněním a fantazijním zpřítomněním, kladoucí je vzpomínkou na něco, co bylo skutečné, co bylo „thesei“. Fantazijní zpřítomnění „vytahuje“ ze zásob paměti to, co se nikdy

nestalo. Fenomén domova se týká toho, co se stalo, tj. jedná se o kladoucí zpřítomňování, jež se protenduje, projikuje, protrahuje do toho, co mě a nás překvapuje jako právě se objevivší skutečnost.

Můžeme svou pozornost upřít buď na obsah toku nebo zaměříme pohled na intencionální jednoty, na to, co v odcházejícím proudění je vědomé jako jednota. Touto jednotou je právě domov, konstituuje se jako jednota odcházejících zakoušení, jako to, co je jim společné bez ohledu na jejich obsah, spojuje je totiž něco, co je hluboko v intencionálním proudu, co není vždy aktuálně uvědomované, jako to, co se pomalu v pasivních syntézách konstituuje bez naší jasné kontroly. Kontinuita retencí není řetěz na sebe navázaných minulých zřidelných „ted“. Vždy máme v sobě jednu, tak říkajíc generální retenci, jež v sobě obsahuje retenci minulé retence atd. až na počátek. Tato skladba představuje „ruské bábušky“, formy, odlišené velikostí, kde největší obsahuje sadu těch menších až k nejmenší.

Stejně tak je tomu s protencemi, ta nejbližší v sobě obsahuje zaplikované všechny další, na konci protencí je protence smrti, jako nejasné tušení prázdnoty v podobě úzkostné nicotnosti, bez tvaru a podoby. To je to místo, v němž se nám ukazuje „Abwesenung“ (to, čemu také říkáme Lichtung – světlina) v nejjednodušší aproximaci. Domov má jednu velkou přednost, vyvazuje z této poslední protence, proto je místem laskavým. Je těžké říci, proč toto „domov“ „umí“. Ale je tomu tak. V tom spočívá tajemnost domova jako fenoménu. Faktem jest, že „domov“ otevírá něco přesažného, co je v životě nesmírně důležité.

Retence není modifikací, v níž by se impresionální data reálně udržela jen ve změněné formě. Je spíš intencionalitou vlastního druhu. „Tím, že se vynořuje původní datum, nová fáze, neztrácí se předcházející, nýbrž je podržována v pojmu (tj. právě retinována) a díky této retenci je možný pohled zpět na uplynulé, retence sama

není pohledem zpět, který činí uplynulou fází objektem. Tím, že mám uplynulou fází v držení, prožívám přítomnou, přibírám ji – díky retenci – a jsem zaměřen na to, co přichází (v protenci)“, tvrdí Edmund Husserl ve svých Přednáškách k fenomenologii vnitřního časového vědomí.¹⁸

Dokonce je nutno si uvědomit, že jedině na pozadí retenciality je možno potkat v sobě přítomnost v odlišnosti od toho, co již není přítomné, či od toho, co ještě není přítomné. Dokonce je možno se domnívat, že při nemožnosti této distinkce je vnitřní časové vnímání v podstatě nemožné, nebo je těžce poškozeno, což pravděpodobně se nachází v případě některých autistických projevů. Tato časovost je řízená vertikální intencionalitou, jež propůjčuje krytím retencí možnost vystoupení jednot, v nichž se skrývají velká množství individuálních prožitků. Zde je nejzáhadnější část fenomenologie vnitřního časového vnímání. Co to je tato vertikální intencionalita umožňující odlišení urprezence od retence a protence? Zde končí i Husserl. Nic nevíme o zdroji, který je schopen „nadvítnit“ retence a krytím z nich vyloupnout jednotu, jež je jako jednotu opět individualizována, nominalizována a uznána za část našeho toku cogitationes. Tento zázrak konstituce, vznikající v našem vnitřním časovém vědomí, je procesem, v němž se konstitoval fenomén domova, jako něco, co se muselo vyrezonovat, „vykryt“ z nekonečně mnoha individuálního zážitků a co bylo takto nominalizováno. Je těžké myslet nominalizaci jako akt, který je na počátku platnosti pojmu, souhlasím s Patočkou, že tento postup je hysteron proteron (chybou v logice myšlení).

Husserl říká: „Retenci vděčíme za to, že vědomí může být učiněno objektem.“¹⁹

K tomu J. Patočka: „...muselo se něco již položit mezi reflektující já a jeho pohled na sebe, aby se mohlo vidět a je dokonce jasné, co se

zde položilo mezi obojí – že to je retence nereflektovaného, teď fungujícího já.“²⁰

Časovost se tak stala ontizujícím zdrojem, umožňuje tak onticitu jáství – ontifikaci.

Abychom si mohli uvědomit přítomnost, je třeba ji ohraničit od toho, co není přítomností. Tento horizont je velmi důležitý. Patočka dokonce pokládá transcendenci za časové podržení a anticipaci v jednom aktu.²¹ Proto jsme bytostmi dálky, proto může být bližší možné jen na pozadí dálky a obráceně. To, co máme, má vždy méně hodnoty než to, čím jsme, tvrdí Patočka s Gabrielem Marcelem shodně.²² Ovšem to, čím jsme, je podmíněno transcendencí, tedy podržením a anticipací v jednom aktu, co to znamená ve sledu našich úvah? Nic více než to, že podržení času je možno skrz retenci. Anticipace je protence, ovšem je to protence jednot všech retencí, jež dohromady jsou odděleností od urimpresie. To čím jsme, má Kantovu hodnotu noumenálního jádra naší bytosti, toho noumenálního jádra, které je schopno ve vznešenosti surových přírodních jevů nalézt absolutno, které je zároveň nějak v nás samých. Toto absolutno, skrývající se v noumenu našich vlastních bytostí, musí také nějak podléhat konstituci skrz naše časové vnitřní vnímání, jak? Patočka je přesvědčen, že : „...absolutní pravda není žádná hotová teze, nýbrž je procesem pod zorným úhlem ideje.“²³ Jak se ovšem konstituuje idea? Nebo je vrozená, jak si to představoval např. Descartes? „Absolutní pravda neexistuje jako rezultat“, dodává o pár stránek dál Jan Patočka.²⁴

Je možné „plavat“ proti proudu retencí (attencionální názor) a zpřítomňovat jejich konkrétní obsah nebo abstrakce, tj. jednoty vzniklé krytím. To, co vznikne krytím musí být probuzeno zájmem, pozorností (inter-esse). Husserl často mluví o pasivních syntézách, je možno se domnívat, že zájem je někdy probuzen zcela akcidentálně,

skrytě. V tomto druhu „plavby“ v našich retencích nás mnohdy vede jen tušení, temný pocit, neurčitá aproximace. V této části se skrývá to dosud temné, týkající se vůle a hodnocení, to, o čem toho bylo mnoho napsáno, ale stále nevíme přesně, co to vlastně je. Totéž platí o charakterech pojmání primárních obsahů, v nichž se konstituuje objektivita, primární obsahy zde vystupují v platnostech vypovídajících o existenci v reálním světě. Kde se berou tato pojmání původně velmi jednoduchých obsahů? Stejně jako trvání vjemu a vjem trvání jsou dvě různé věci. Pro vjem pohybu potřebujeme, aby se retence proměnila co do platnosti, musí být pojata jinak než originální vjem, pokud by se retence neodlišila od originálního vjemu, nevnímali bychom čas, nemohli bychom totiž odlišit přítomnost od minulosti, což je asi běžné u autistů. Tato modifikace již ale není věcí vjemu, ale něčím jiným.

Husserl mluví o vertikální intencionalitě, která probíhá v pasivitě. Tedy něco v nás myslí čas. Augustin vždy oslovoval vlastního ducha, tázal-li se na podstatu času. Něco v nás nám umožňuje řadit minulost před přítomnost a budoucnost za přítomnost. Kde je ta část „mozku“, která řídí tento pochod, anebo platí Pribramova teze, že o tom rozhoduje celá kůra mozková, nebo je to podkoří? Jak pochopit v této souvislosti Pstružinův endocept? Atd. Atd. Retence je obohacena o časový index, ale kde se bere? Má pravdu Kant, že se prostě s touto schopností v nás rodíme? Původní asociace je řazení časové představy na další časovou představu atd. To je, jak známo myšlenka Brentanova, společného učitele jak Husserla, tak Masaryka. Zatímco Brentano popírá vjem sukcese (posloupnosti), Husserl je ochoten připustit, že vjem sukcese je singularita v našem toku cogitationes. Co když chybí tento vjem, není možné vnímat posobnost, posloupnost, sukcesi? Jak se promění tok cogitationes? Ireality modifikujících zdrojů časových představ nepřestala být záhadou ani dnes.

Vlastně o tom vůbec nic nevíme. Další otázka je, jak vzniká představa nezměny, stálosti, vyvázanosti ze sukcese? Co se děje v toku cogitationes? Jak se tedy konstituuje domov jednou provždy, tj. s platností po celý život? Stejně tak asociativní napojenost časových představ na vzpomínky, reprodukce, prezentace, co v nás řídí interesse, co řídí náš zájem? Proč vůle je napřena tak, a ne obráceně? Jak se vytváří fantazie, která se vyvazuje z času úplně?

Domov je fenomén, který afikuje i fantazii, afikuje volní procesy, hodnotící procesy, je velmi složitým konstitutem a přitom v poslední fázi je něčím naprosto celostním, jednoduchým, na co stačí pouze jediné slovo – domov.

„Dogma o momentaneitě celku vědomí“ se dá v případě domova použít. Protože každá punktualita v našem toku cogitationes je prolnta protencemi a retencemi, nemůžeme ani obyčejný počitek považovat za tak jednoduchou strukturu, za jakou je považován. Oslabení původních urimpresí (původních originálních vtlaků) končí v nepozorovatelnosti, v zapomnění (které ale může být opět vyvoláno do prezentace). Co je však otázkou par excellence, je otázka, co řídí zapomínání, jaká zákonitost?

Husserl říká: „To, co je identicky totéž, může být sice teď a minulé, ale jen tím, že mezi Teď a minulem trvalo.“²⁵

Ta mezera, která zde vzniká, je vlastně zdrojem tázání po identitě, kdyby tam nebyla, byla by otázka po identitě naprosto zbytečná. Je-li tato mezera dílem Evy a Adama z ráje, pak se ráj představuje jako život v bezčasí. Časování je vznik rozdílů, jejichž jednota se pak velmi těžko hledá. Zdroj časování v nás je to, co nás zajímá. Fantazie není vysvětlitelná z obsahů, které předkládá, je nekladoucím vědomím, vychází z něčeho jiného než z časové příslušnosti k nějakému místu, ať se už jedná o jakoukoli příslušnost. Stejně tak

jako transcendentní vjem je kladoucí vědomím, co má navíc oproti fantazii?

Husserl mluví o komponentu nevlastního vjemu, jenž je podstatnou součástí každého transcendování. Říká: „je komplexní intencí, která je naplnitelná v souvislostech určitého druhu, v souvislostech daností.“²⁶

Takovou komplexní intencí je i fenomén domova. Není možné o něm mluvit jako o jednoduchosti, která může být zabezpečena jediným zákonem, upravujícím vztah rodičů k dětem. Do této komplexity vstupují zkušenosti s krajinou, s kulturou, se zvláštnostmi duchovního naturelu dané oblasti apod. Jak si mohou myslet někteří zaručení znalci problematiky výchovy, že domov se dá vytvořit pouze mechanicky prostřednictvím souboru nařízení a jejich konkretizací v předpisech pro jednotlivá patra domovů mládeže? Vytvářet domov znamená pečovat o komplexitu, dlouhodobě a velmi laskavě, jinak se nic podstatného nevytvoří. To se nedá zaručit mechanicky, pragmaticky, jednoduše. Zde technologie je pouze podmínkou, nikoli jádrem změny. Zpřítomňování je něco svobodného, můžeme to provádět rychleji, či pomaleji. Chceme-li zpřítomnit fenomén domova, je to možné rozepsáním „Babičky“, v případě Boženy Němcové, je to možné prostřednictvím evokace obsažené v básni („Já se tam vrátím“ od Františka Halase), je to možné v hudbě „Má vlast“ apod. Komplexní intence, které se dají nominalizovat jedním jménem, konstituující se velmi pomalu a složitě, jsou evokovatelné, vyladitelné, vyrezonovatelné nápodobou jejich vzniku, tj. zpřítomněním obrazů z minula, protože tyto obrazy s sebou přinášejí celou síť probudilostí v podobě pocitů, záchvěvů. Vnitřní vědomí má schopnost ujednocování obrovského množství jednotlivých zážitků, my mluvíme o abstrakci atd., ale je třeba si přiznat, že procesy zde vznikající se nedají pochopit pouze prostřednictvím „ab-trahere“, je zde něco navíc, co je třeba alespoň

v první aproximaci tematizovat a to je v případě fenoménu domova naprosto zřejmé.

Protrahující síla fenoménu domov se ukazuje v tom, že každá vzpomínka na domov obsahuje očekávací intence, jejichž naplnění vede k přítomnosti. A právě zde se nachází možnost chápat jinakost jako přívětivost, jako to, co tak má být, protože jsme všichni v této pozici identickými bytostmi. Proto je fenomén domova klíčem ke xenofobii, k rasismu, k nenávisti a opovrhování druhými, což se může dít zjevně anebo nezjevně. Druhá alternativa je častější a dokonce se někdy považuje za slušnost, kultivovanost projevu apod. Jde o něco hlubšího.

Ve vnitřním vědomí působí zákon neustálé modifikace. To znamená vzpomínka na vzpomínku není identická se vzpomínkou na skutečný akt. Přesto bergsonovská a leibnizovská rozdílnost vzpomínky na vzpomínku a vzpomínky na skutečný akt je kryta něčím, co všechny tyto aktivity propojuje jednotným smyslem, kladoucím představu celku o mém či našem vnitřním vnímání.

Husserl tomu říká smysl. Ale i tento smysl je možno singularizovat, nominalizovat (což spolu souvisí) a zpřítomnit jako něco, co je inherentní našemu duchovnímu životu. Smysl dává vědomí extenze, délky života, trvání. Fenomén domova je spíše touto identitou smyslu. Jediné, co je naprosto nemodifikovatelné, je urimprese, tj. „ted“ (Jetztigkeit). Ovšem každá minulost terminuje přítomnost, není možné se tedy z minulosti vyvléci, žádný liberalismus toho není schopen.

Např. pojem předmětnosti předpokládá vědomí jednoty táhnoucí se nad vším, co nám do retencionální sítě zapadlo. Není jednoduché někoho učit filosofii, pokud není schopen konstituovat ve svém toku cogitationes tyto jednoty prostupující řady zážitků, chybí zde abstrakce, totéž platí pro matematické operace. Proto Husserl

vysvětluje tuto problematiku na melodii, v níž každý jednotlivý tón musí být konstituentem vyšší jednoty, jíž je melodie. I fenomén domova je takovou melodií. I kulturnost politiků, učitelů a lékařů je takovou melodií, proto pythagorejci a platonici kladli takový rozhodující důraz na harmonii sfér a chápali výchovu jako výuku takové melodie, harmonie, kalokagathie apod.

„Ve vnímání žije mínění“, je řečeno v Husserlových Přednáškách k fenomenologii vnitřního časového vnímání.²⁷ Jinak řečeno, vždy míníme víc než aktuálně vnímáme. Projikuje se nám tam protendování naší minulosti, toto protendování je klíčem k fenoménu domov. Horizontální intencionalita představuje stejnosti obsahů jednotlivých zážitků, vertikální intencionalita představuje krytí identity zážitků. Tak můžeme v horizontální intencionalitě mluvit o prožitku červené růže anebo o vzpomínce na červeň květin, ale červeň květin je již výsledkem jednoty mnoha zážitků s červenými růžemi, stejně tak můžeme mluvit o individuální zkušenosti doma anebo o domově, jenž je podstatný pro všechny lidi apod. Horizontální a vertikální intencionalita vytváří pasivními a aktivními syntézami obrovskou síť předmětností, které později můžeme protendovat do vnímaného obsahu, jenž je takto poznáván, a proto nominalizován na základě podobnosti. Skrz tyto protence poznáváme svět. Je velmi důležité, aby lidé protendovali okolní svět přes protence konstituované v laskavosti domova, protože jedině pak je možno podobnou laskavost potkat např. při styku s architekturou, která byla u nás doma, s písní, jež byla zpívána u nás doma atd. atd. Protence domova pak rezonuje v tisíci podobách a to je právě ta kultivace, o níž bylo tolik napsáno vzhledem k výchově a vzdělání individuí.

Zaměříme-li se na vnější jev, pak můžeme popisovat buď komponenty tohoto jevu nebo obsah tohoto jevu, to je případ vertikální a horizontální intence. Tento rozdíl je málokdy pochopen jako podstatný, proto dochází velmi často k nedorozumění, v němž obě strany jsou přesvědčeny o svém nároku na pravdivost. Můžeme také připomenout, že mnohdy je tento rozdíl základem pro odlišnost filosofických pohledů na pravdu a pravdivost. Pro Fregu např. je pravda výsledkem stejnosti něčeho v propozicích, čemu říká význam. A tak někdy může být jedno, mluví-li se o vesnicích či lidech, hodnota pravdy je stejná. O obsah jednotlivých propozic nejde, jde o něco, co je komponenta propozice, či její celkové pojetí, tj. koneckonců, co je noetickou předmětností, nikoli noematickou. Impresionální aparence je vnějškový zjev bez protencionálního vkladu, je to vjemový jev bez stanoviska subjektu, což někdy je popisováno jako základ objektivity.

Předmět může být vnímán, ale může také být jen představován prostřednictvím symbolů či může být představován prázdnou představou. Zde se objevuje úplná „houština neproniknutelností“, protože velmi často je představa věci brána a chápána jako věc sama, pak je dorozumění v dialogu téměř nemožné. Je třeba ale zdůraznit, že zpředměťňování představou je chybou v myšlení, je nedostatkem evidence. V takovém případě pak rozměňňování vypadá jako obohacování a konstituuje se platforma zdání, „vyrábí se“ lež.

Trvání vzniká jako něco, co se rozprostírá v časové řadě, v posobnosti prožívání, jde o něco, co je identické v řadě, sem patří trvající platnost domova, protendující se do vnímání jinakosti v různých reflexích našeho individuálního či společenského života. Proto i objektivní čas je formou trvajících předmětů, které vcházejí v řadě do našeho proudu cogitationes. V této souvislosti je dobré poukázat na traumata pocházející z rychlých proměn habituálního prostředí, v němž se dané individuum nachází. Je velmi nepříjemné

setkat se změnou, která ničí všechny vzpomínky na domov, objevuje se zde pocitová negace „Gestell“, nadvlády technického světa a jeho procesů nad tím, co „patří“ k životu člověka. Zničení cest, které po desetiletí či staletí vedly lidské kroky do smysluplných cílových míst, vedou k pocitu něčeho, co se podobá zradě. Proto ekologické snahy chránit stromy, lesy, krajiny jsou ve své nejhlubší podstatě ochranou vlastního domova. Domov jako rozšířený organismus extenduje i do krajiny, i do horizontu Země, vždyť modrá planeta je pocitována jako domov. Již velmi brzo se objeví tato distinkce velmi výrazně, budeme-li moci opouštět planetu.

Každý proces předpokládá setrvávání, přičemž v samém procesu nic netrvá. Tento předpoklad něčeho trvajícího je zvláště důležitý.

„Člověk bez tváře“ je člověkem, jenž se vyvázal z procesualit, nezajímají jej, je mu to jedno. Takový člověk přestává být zaujat věcmi, lidmi a vztahy mezi lidmi. „Inter-esse“ – zájem vyprchal z těchto jedinců, tito lidé nekotví v čase proměn, jež jsou zapříčiněny věcmi kolem nich, proto odmítají komunikaci. V těchto souvislostech je třeba mluvit o bezdomovcích. Nechtějí se zapojit, nemají totiž proč se zapojovat. Zájem vyprchal, urimpresa se koná jinak, z jiných protencialit a tyto protenciality vyrůstají z jiných retencionalit. Jsou to lidé bez nutnosti kotvit doma, nemají domov, protože jej nepoznali tak, aby je hluboce zaujal. Nezapustili kotvu doprostřed věci domova „inter-esse“. Nutnost vstoupit do nějakého systému, který by je „zotročil“, zkrátka nechtějí připustit. Patrně je pouze na společnosti a na její „caritas“, jestli jim pomůže či ne. Je však zcela jisté, že spousta bezdomovců již nechce se zapojit do tzv. normálního života. Jejich prožívání času je jiné. To že přibývá „lidí bez tváře“, je také příčina fenoménu, jenž se nazývá komunikace. Habermasovská komunikace spolu s filosofií jednání je symptomem vzestupu tohoto typu lidí, protože jsou právě lidé tohoto charakteru, kteří již nestojí o komunikaci.

Právo na informaci je doplňováno poznenáhlým vznikem nároku na neinformování. To se týká i biotechnologických možností současné vědy.

Mohli bychom se domnívat, že bezdomovcům chybí možnost ukotvit v přítomnosti. Pokud člověk žije, „tečou“ jeho cogitationes a přesto v tomto neustálém pohybu je zachycován klid, zastavení. Nápadná shoda s Bergsonovým „Elan vital“ se přímo podbízí.

Pravý bezdomovec je „tekoucí“. Nechce vzdorovat změnám, je jimi nesen. Vlna dění jej určuje a posléze pohřbívá, umírá většinou dirigován okolnostmi. Kaleidoskopické okolí je pro něj pravděpodobně jen kulisou, rozdíl mezi skutečností a snem se stírá, vědomí se propadá, nemá na čem se zadržet. Jestli jednou lidstvo vyhyne z vnitřních příčin, bude to asi nějak takto. Prožívat plně přítomnost, se jeví jako dar Boha. Vše, co nám znemožňuje ji plně prožívat, se jeví jako nepřátelský akt. Pocit'ujeme nevoli, dojde-li nám, že někdo chce dirigovat a ovládat naše vlastní vnitřní zájmy. Máme-li obavy z globalizace, máme strach z toho, že neznámé síly budou determinovat naše přítomné prožívání, naše vstupy do věcí ve formě zájmů „inter-esse“.

Husserl říká: „Buď zkoumáme obsah toku s jeho formou toku. Nebo zaměříme pohled na intencionální jednoty, na to, co je v odcházejícím proudění toku intencionálně vědomé jako jednotné, pak zde pro nás stojí objektivita v objektivním čase, vlastní časové pole oproti časovému poli proudu zážitků.“²⁸

S neschopností ukotvit v urimpresi s platností evidence jde i neschopnost podržet intencionální jednoty v toku cogitationes, čímž se proměňuje objektivní svět. Patrně se život bezdomovce začíná podobat cestujícímu jedoucímu ve vlaku, který nejede rychle, ale zato nikde nestaví, vydává monotónní zvuk, uspává a ničí všechny

možné zdroje autentické aktivity i sebevíry. To bylo cílem i nacistů v koncentračních táborech.

Objektivita je zde předkládána jako výkon transcendentální subjektivity, jež je odhalitelná po zásadní změně pohledu na vnitřní prožívání, tj. po provedené transcendentální epoché. Kontinuita retencí je porušována jen jednotami, vzniklými mechanismem krytí jednotlivých retencí či krytím již konstituovaných jednot, ale přesto „vše plyne“, přesně jak si to představoval Herakleitos. Je to retence, již vděčíme za to, že je něco pro nás objektem. V retenci retence je možno hledat, propadat se do hloubky, která opravdu nemá dno, i v tom měl Herakleitos pravdu, duše nemá dno. Toto hloubení probuzené ukotvením v přítomnosti se podobá rozechvívání struny na hudebním nástroji, to jsou i ty radiální propojenosti i mezi lidmi, jež vytvářejí solidaritu otřesených. Toto propojení nepotřebuje mnoho slov, většinou jsou slova redundantní. Není to náhoda, že hudba byla v jistých obdobích i politickým nástrojem. Promlouvá.

Celá minulost je pouze jedinou retencí, jež v sobě v podobě „ruských bábušek“ skrývá celou minulost. Proto je možné ve zlomku vteřiny prožít celou věčnost, řečeno hyperbolicky, jak říkají sebevrazi, jimž se smrt nepodaří. V proudu svých retencí mohou plavat, dokonce oběma směry, k minulosti i k budoucnosti. Mohu také bloudit v obraze, jenž visí nad postelí, v níž jako nemocný jsem nucen ležet. Obraz otevírá retence nás samých, je klíčem k těmto „ruským bábuškám“, které v sobě nosíme, i když nehyleticky, neprobuzeně – v normálním případě. Umění rozehrává strunky našich retencí, jsme „strunnými nástroji“, jak si to představovali pythagorejci a jiní. Čas, v němž plavu po svých retencích, není časem objektivním, není to čas odvozený z pohybu Slunce a Země. Toto měření propadá fenomenologické redukci.

Kladoucí mínění je nahlížení na nějaký akt, normální akt soudu, radosti, smutku, pochybování atd. atd. – to vše nazýváme vnímanostmi. Čili nahlížení na akt soudu je kladoucí akt, teoretický akt je vždy kladoucí, protože popisuje již nějaký akt z nadhledu, z distance, z dálky, protože jinak by se akt vůbec neukázal, nevyvstal by, zůstal by ve skrytosti, v níž samozřejmě také působí. Máme-li velmi špatné vzpomínky na domov, projikují se tyto retence v podobě neschopnosti (ani na chvíli uvěřit), že by bylo možné v cizím vidět něco zcela přátelského a vstřícného. Toto projikování se prodírá spoustou retencí, jednot těchto retencí (vzniklých krytím skrz vertikální intencionalitu). Pak se stává síla jediným argumentem, jsou důležité počátky, počátky nejsou za námi, schované v minulosti, ale jsou před námi, jak tvrdí Heidegger.²⁹

Heidegger doslova tvrdí toto: „Počátek, jako to největší, předešel již předem vše předcházející tedy i nás. Počátek připadl naší budoucnosti, stojí tam zdávna jako příkaz pro nás, abychom opět vyvolali jeho velikost.“ (viz výše).

Počátek je před námi i v případě vztahu k jinakosti v každodenním životě. Je třeba vyvolat jeho velikost, tzn. zpřítomnit úlohu domova jako projikující síly v celém našem axiologickém životě, jenž je nejvíce patrný v politickém životě. Počátek rasismu, xenofobie, neuvědomované animosity k jinému, k lišícímu se je skryt v našich retencích, jež se protendují do vnímání a hodnocení světa kolem nás.

Heidegger by k tomu ještě mohl přidat tato slova: „Jedině když se s odhodláním podvolíme tomuto dávnému příkazu získat opět velikost počátku, pak se teprve věda stane nejvnitřnější nutností vezdejšího bytí. Jinak zůstane nahodilostí, jíž jsme propadli nebo neuspokojivou zálibou v bezpečném podnikání na podporu pouhého pokroku v poznacích.“³⁰

Počátek, ukrytý v retencionalitě domova, není něčím, co odděluje, ale naopak, co umožňuje spojení, opravdové přátelství ve smyslu humanitas, protože je založeno něčím, co je nejhlubší a co se právě proto protenduje do všeho, co tvoří naše prožívání, hodnocení, vnímání apod. Dokonce i samy vědy jsou tímto počátkem dirigovány a pokud se nenaučíme jej (tento počátek) respektovat, budeme nutně bloudit.

Nietzschova slova „Bůh je mrtev!“ znamenají také, člověk je opuštěný, nemá domov, je bloudící, hledající, je zoufalý. Thaumata je setkání s počátkem, s domovem – jak zprostředkovat tuto evidenci, jak probudit cestu k počátku u lidí dnešní doby?

Jak je možno otevírat cesty? Jak upamatovat? Počátek je překryt, zavalen, je třeba jej vydobýt, vyrvat ze zahalenosti. K tomu je zapotřebí „chtít“, ale jak dokázat, aby lidé „chtěli“? Vůle, chtění, hodnocení – to jsou stále temné pojmy. Attencionální modalita – nasměrování do minulosti, uvědomování si toho, co se vykryštovalo jako jednota, tj. jako singularita vyššího ranku, „pátrat v komnatách svého srdce“ by mohli říci někteří. „Odvrácenost vůle od nejvyšší podstaty“, to je dle Augustina hřích.³¹

Celek svého toku cogitationes bychom mohli v těchto souvislostech nazvat tou podstatou, v níž je možno nacházet počátek, pokud tento celek přestane fungovat, konstituovat se (přesněji řečeno), pak se zničí možnost aproximace k počátku, jenž je námi viděn ve fenoménu domova. Je samozřejmé, že fenomén domov může mít různé obsahové náplně. Co je ovšem důležité, je fakt, že celostnost našeho vnitřního časového vnímání je tím, co je podstatné. Čas – největší problém, nejen pro Augustina a pro Heideggera, ale i pro přiblížení se k fenoménu domov v protikladu ke schopnosti (respektive k neschopnosti) uznávat jinakost jako něco, „co je i mé“.

Augustin o kus dál říká: „Chceš-li vejít do života, zachovávaje příkázání. Odstraň ze svého srdce hořkost zloby a nepravosti, nezabíjej, nezcižolož, nekrad', nemluv křivého svědectví...“³²

Co se tím vlastně míní, z hlediska protendující síly našich retencí a jednot těchto retencí? Zloba, závist, nenávist se projikuje bez naší kontroly, vede nás, zakrývá počátek, tyto protencionality se stávají naší pravou subjektivitou, zdrojem našich aktivit a reaktivit. „Kdo mluví lež, z vlastního mluví“ (Jan 8,44).³³

Odpad od celku je odpadem od počátku, od domova, od původního zdroje. To, co věděli již staří Řekové, a co vyjádřili v nutnosti pěstovat Areté, to se opakuje v jiné podobě na základě reflexe Husserlových Přednášek k fenomenologii vnitřního časového vědomí – nic nového pod Sluncem.

Celkovost je základem i pro pochopení podstaty řeči. Stejně jako symsémantické elementy ve větě vznikly z autosémantických (interjekce, adverbia ze substantiv v jisté intenci apod.), stejně tak provází intenci k jinakosti případek, jenž si táhneme ze svých bazálních zakoušení z vlastního domova. Táhneme s sebou něco, co patří výslovně k minulosti. Zážitek spojený s domovem pak provází nové zkušenosti jako proud intencionálních noetických determinant.

Ludwig Landgrebe výslovně říká: „To, co jména nazývají, je něco jiného, než ony znamenají. Nazývají předměty, ale znamenají představy o těchto předmětech.“³⁴

Jedná se zde o rozdíl mezi skutečným a imanentním předmětem. Je třeba mířit k věcem samým (Zu den Sachen selbst), protože je možné, že se někdo zmocní našich představ, je možné, že někdo bude mít moc nad naším představováním. Je možné, že někdo se zmocní řazení retencí v našem toku cogitationes, vždyt' existují prostředky na neustálé opakování téhož a toto „téhož“ může klidně

být představa nevlastní. V lůně vnitřního časového vědomí je možno provádět operace, o nichž raději ani nepřemýšlíme.

Ludwig Landgrebe k tomu: „Představování se vztahuje na předmět – to neznamena, že tento předmět v představě imanentně „bydlí“, nýbrž to znamena, že v představě tento předmět je obsažen pouze jako ideelní konformita, jež mu ve skutečnosti odpovídá více či méně nebo by mohla odpovídat.“³⁵

V tomto momentu se musíme ptát, co je důležité v myšlení? Odpověď se vnucuje sama. Důležitá je pouze apodiktická evidence. Tj. identifikace s věcí samou, řečeno fenomenologicky, je to identifikace nejen s noematem, ale i s noezí. To je jistota, která nepřipouští pochybnost, protože je jistotou i o nemožnosti opaku. Tuto jistotu zakládá nefalšovaný domov. Důležité je dlouhodobé prožívání kotvy domova, zde se zakládá to, co je pro náš život důležité ve všech zbývajících fázích časového prožívání. Pokud nebyla založena apodikticitata domova, pak nastávají problémy. Landgrebe ze svého stanoviska by k tomu mohl dodat: „Něco nazývat, původně neznamena pouze něco si představit a tuto představu spojit se zvukem tak, že název by byl předmětem pouhé představy, nýbrž že se předpokládá, že představa je soudem vztažena na věc jako substrát možných predikací...“³⁶ I „domov“ není pouze zvuk nazývající nějakou vágní představu, ale je představou vztahující se k souzení (tj. k věcem jako substrátům predikací), jež tvoří podstatu domova, otec a matka, sourozenci, příbuzní, místo domova, bytostné neopakovatelné zážitky ve vzpomínkách, spousta akcidencí obsahujících laskavost tohoto složitého „místa“.

„Domov“ obsahuje v sobě konstituci těchto predikací, tak jak vznikaly při vznikaní schopnosti myslet, usuzovat, rozumět v dětské mysli, obojí je zde obsaženo. V „domově“ je spousta dějů ve svém dění nikoli v ukončenosti, tj. „domov“ je intencionálním zřídlem

významností projikujících se na vše, s čím se daný člověk setká v dalším průběhu vlastního života.

Zvuky probouzejí představy, stejně jako úhozy na klavír probouzejí tóny, zde se Wittgenstein velmi přiblížil fenomenologické představě o propojenosti hýlé a významu ve slovech.

Denominatio extrinseca – zprostředkování nevlastní představou je vždy pouze přiblížením k podstatnému, někdy dokonce prostředkem, aby podstata se nepřiblížila. Konotační významy někdy zahalují tak, že nemůžeme nemluvit o zdání ve smyslu (Schein) u G.W.F. Hegela, viz jeho Logika – Malá Logika.

To, co někdy předvádí divákovi představa o „domově“ televize či film, vytváří právě tento zdárný způsob nenápadného lhaní.

Protože jméno vzniká (konstituuje se) z dění, z dějovosti, z procesuality (bazálně prožívané), není možné tvrdit, že by vznik jména (pojmenování) mohl být voluntaristickým aktem z prázdné množiny premis. Hysteron proteron se objevuje v nominalistických jistotách.

Ve sledu našich úvah tzn., slovo, pojmenování předpokládá větu, věta je dřív než jméno, je dřív jako intence, intence signitivní, jež se stává intuitivní, tj. naplněnou právě prostřednictvím slov, jmen.

Slova se dají pochopit jen z celku řeči.³⁷ Proto je řeč domem bytí, jak je známo z Heideggera. Tím se dá také pochopit magická funkce jmen u primitivních lidí, u nichž jméno zastupuje plně člověka, jenž je takto pojmenován.

Chybí-li v hebrejštině forma pro futurum, vypovídá to něco o procesualitě této skupiny lidí, obsahuje-li angličtina takový široký rejstřík prostředků pro vyjádření dějovosti, pak to opět něco vypovídá o bazální intencionalitě těchto lidí. Nazývací funkce je tedy

klíčem k odkrývání původních struktur časového porozumění světu. Pak se ovšem nabízí představa, jestli to není náhodou pravda, že mysl a skutečnost jsou stejné povahy, a proto je podstatou myšlení holomovement (celopohyb), jenž vše zakládá.

„Pravda je idea (obecnina), jejíž jednotlivý případ je uskutečněn v prožitku evidentního soudu“, tvrdí Patočka ve svém „Úvodu do Husserlovy fenomenologie“.³⁸ Tato obecnina je nějak přítomna v našem duševním životě a vyvolá se prožitkem evidentního soudu. Je třeba odlišit evidentní a neevidentní soudy. Tato distinkce je důležitější než memorování dlouhé řady fakt. Ač se to zdá podivné, je to právě fenomén domova, jenž v této souvislosti se jeví jako nepatřičnost právě tím, co umožňuje tuto distinkci, alespoň v první aproximaci. Mám-li ve své retencionální výbavě prožitek náležení k domovu, k místu, k lidem, zvykům, atd., nesu v sobě možnost nalézat stejné skrz stejné, jež si s sebou nesu a to již po celý život. Samozřejmě nemůžeme celý sled myšlenek si přeložit tak, že apodiktická evidence je založena prožitkem domova, to by byla výrazná simplifikace, ale můžeme poukázat na jisté přiblížení evidence domova s evidencí v jiném regionu našeho života.